1930 — Vytauto Didžiojo — metai

KOSMOS

GAMTOS IR ŠALIMŲ MOKSLŲ ILUSTRUOTAS MĖNRAŠTIS SU POPULARIU SKYRIUM

Gamtos Draugas

1 Nr. Sausio mėn. XI metai.

T U R I N Y S.

Gerbiamus „Kosmo" prietelius atsiprašome dėl nemalonaus suvėlinimo išleidžiant šį sąsiuvinį. Kitus tikimės išleist nepasivėluodami.

Redakcija.

VCA

Iš gamtininkų gyvenimo ir darbų.

Šv. Hildegarda iš Bingeno.

750 metų jos mirties sukaktuves atsiminus.

1179 metais, t. y. 750 atgal mirė ant šv. Ruperto kalno prie Bingeno vienuolyno viršininkė Hildergarda. Ji yra žinoma kaipo gamtos mokslų rašytoja, kurios raštai gamtos mokslų istorijoj nenustojo savo vertės iki šių dienų. Savo veikalais „Physica“ ir „Causae et Curae“ ji duoda įvairių žinių iš gamtos mokslo ir medicinos, nepaisant to, kad juose yra daugybė misticizmo ir vizijų. Iš Hildegardos raštų yra svarbių botanikos istorijai, kadangi juose duodama daug augalų pavadinimų, iš kurių galima spręsti, kokių augalų — vaistinių, dekorativinių, vaisinių medžių, daržovių, javų ir k. — tuomet, t. y. 12-me šimtmety buvo auginama Vokietijoj. Gamtininkų daug ginčytasi dėl Hildergardos raštų autentingumo, bet visa eilė gamtos mokslo, ypač botanikos istorininkų mano, kad Hildergarda turėjo daug žinių iš botanikos, kad jos raštai yra visai originalūs, ne kompilacijos ir kad dėlto ją galima vadinti „pirmąja vokiečių gamtininke“.

Hildergarda gimė 1098 m. turtingoje bajorų šeimoje Reino krašte ir aštuonerių metų būdama buvo pasiųsta į vienuolyną. Rašyt ir skaityt ji išmoko labai vėlai; bet nuostabu kaip ji, neišėjusi didelio mokslo, sugebėjo išdėstyti raštuose savo vizijas ir savo poezingus jausmus, kuriuose jos raštuose, kaip pradžioj sakytose knygose „Physica“, vaizduojami jos santykiai su gyvąja ir negyvąja gamta, pradedant nuo akmenų, augalų, gyvulių, ir žmonių, o baigiant saule ir žvaigždėmis. *Prof. K. Regelis.*

Kaunas, Universitetas.

Redakcijos priedėlis. Šis Šv. Hildegardos kaipo gamtininkės paminėjimas gautas iš prof. Regelio praeitais metais, į kurios atitenka jos 750 metų mirties sukaktuvės Tačiau tikimės, kad bent šiais metais kaip nors atspėsime šias sukaktuves ir ilgesniu straipsneliu paminėti.

Willy Wien
1864–1928.

1928 m. Rugpjūčio mėn 30 d. po operacijos staiga mirė įžymus šių dienų fizikas W. Wien'as. Jis gimė 1864 m. Sausio mėn. 13 d. Gaffken'e paliai Fischhausen'ą (Rytprūsiuose). Jo tėvas buvo dvarininkas; šeimos noru sūnus turėjo būti tėvo papėdininku. Bet jaunasis Wien'as daugiau dėmesio kreipė į matematiką ir gamtos mokslus, negu į ūkininkavimą. Matematiką ir fiziką jis studijavo Göttingeno, Berlino ir Heidelbergo universitetuose. 1889 m. jis tapo išgarsėjusio Helmholtz'o asistentu, 1892 m. habilitavosi Berlino Universitete, 1896 m. buvo pakviestas ekstraordinariniu profesorium į Achen'ą, 1899 m. ordinariniu į Giessen'ą, o vėliaus profesoriavo Würzburge ir Münchene.

Wien'o mėgiamiausios darbo sritys buvo hidrodinamika, elektrodinamika su optika ir eksperimentinis Röntgeno, katodinių ir kanalinių spindulių tyrimas. Aptikus Röntgeno spindulius, Wien'as jau 1897 m. savo tyrimais parodė, kad katodiniai spinduliai nėra bangavimas, o yra neigiamieji elektros kroviniai. Tuo pačiu darbu jis ištyrė ir kanalinius spindulius nustatydamas, kad jie yra teigiama elektra apkrautos medžiagos dalelės. Gilindamasis į šią sritį Wien'as perėjo į atomistiką bei spektroskopiją ir šioje srityje nemaža nudirbo. Visus jo darbus, tvarkingai aprašytus, paduo-